

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
1.līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programma “Pirmsskolas skolotājs”

ELĪNA KORŅĒJEVA

**“5-6 gadīgu bērnu sociālo prasmju veicināšana rotaļnodarbībā
pirmsskolā”**

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs

Doc.

Dr.paed.

Ilze Šūmane

Akadēmiskais amats

Zinātniskais /
akadēmiskais grāds

Vārds, uzvārds

Paraksts

RĪGA 2025

Anotācija

Darba nosaukums: 5 – 6 gadīgu bērnu sociālo prasmju veicināšana rotaļnodarbībā pirmsskolā.

Darba autore: Elīna Korņejeva.

Darba zinātniskā vadītāja: Dr. paed. Ilze Šūmane

Kvalifikācijas darba mērķis: teorētiski un empīriski izpētīt sociālo prasmju veicināšanu 5-6 gadu veciem bērniem rotaļnodarbībā.

Kvalifikācijas darba teorētiskajā daļā tiek analizēta literatūra par sociālo prasmju būtību un 5 – 6 gadus vecu bērnu sociālo prasmju attīstību, un vai pirmsskolas pedagoģiskajā darbībā rotaļnodarbība ir veids kā pilnveidot sociālās prasmes bērnos. Darba empīriskajā daļā tiek gūts apstiprinājums, ka 5- 6 gadus vecu bērnu sociālo prasmju attīstību ir iespējams pilnveidot ar rotaļnodarbības palīdzību.

Kvalifikācijas darba apjoms: 38 lpp, 4 attēli, 4 tabulas, 22 literatūras un citi avoti, 6 pielikumi.

Atslēgas vārdi: 5 – 6 gadus veci bērni, sociālās prasmes, rotaļnodarbība.

Annotation

Title of work: promotion of social skills of 5-6-year-old children in play lessons in preschool.

Author of the work: Elina Kornejeva.

Scientific supervisor: Dr. fed up Ilze Shumane

The aim of the qualification work: to theoretically and empirically investigate the promotion of social skills in 5-6-year-old children in a play lesson.

The theoretical part of the qualification work analyzes the literature on the nature of social skills and the development of social skills of 5-6-year-old children, and whether the play lesson in preschool pedagogical activities is a way to improve social skills in children. In the empirical part of the work, it is confirmed that it is possible to improve the development of social skills of 5-6-year-old children with the help of play lessons.

Scope of qualification work: 38 pages, 4 images, 4 tables, 22 literature and other sources, 6 attachments.

Key words: 5-6-year-old children, social skills, play lesson.

Saturs

Ievads.....	5
1. Teorētiskais pamatojums par 5 – 6 gadīgu bērnu sociālo prasmju veicināšanu pirmsskolā	7
1.1. Sociālo prasmju būtība un to raksturojums	7
1.2. 5 – 6 gadu vecu bērnu sociālo prasmju attīstība	11
1.3. Rotaļnodarbība kā sociālo prasmju pilnveidošanas paņēmiens	14
2. Empīriskais pētījums par 5-6 gadīgu bērnu sociālo prasmju veicināšanu pirmsskolā	17
2.1. Pētījuma metožu raksturojums.....	17
2.2. 5 – 6 gadīgu bērnu sociālo prasmju sākotnējā izpēte.....	18
2.3. Izmēģinājuma darbība bērnu sociālo prasmju veicināšanā.....	23
2.4. 5 – 6 gadīgu bērnu sociālo prasmju atkārtotā izpēte.....	26
Secinājumi	30
Literatūra	31
Pielikumi.....	33

Ievads

Sociālās prasmes ir būtiskas ikvienā dzīves jomā, un to nozīmība turpina pieaugt. Lai gūtu panākumus mūsdienu sabiedrībā un spētu pielāgoties straujām pārmaiņām, cilvēkiem jāatīsta spēja sadarboties, komunicēt un empātiski izturēties pret citiem. Sociālo prasmju apguve ir ne tikai personīgās izaugsmes, bet arī sabiedrības attīstības atslēga.

Sociālo prasmju attīstīšana jau no agrīna vecuma ir ļoti būtiska, jo tās veido pamatu cilvēka personīgajai un profesionālajai izaugsmei. Izglītības iestādes arvien vairāk integrē sociālo prasmju attīstību, piemēram: konfliktu risināšanu, komandas darbu, emocionālās inteliģences attīstīšanu, komunikācijas un empātijas treniņus. Pirmsskolas izglītības satura programmā arī kā vieni no galvenajiem uzdevumiem tiek uzskaitīti: emocionālās prasmes attīstība, empātijas prasmju attīstība, pozitīva savstarpējā komunikācija, sadarbības prasmes attīstība (VISC).

Pētījuma mērķis: teorētiski un empīriski izpētīt sociālo prasmju veicināšanu 5-6 gadu veciem bērniem rotaļnodarbībā.

Pētījuma objekts: rotaļnodarbība pirmsskolā.

Pētījuma priekšmets: 5-6 gadīgu bērnu sociālo prasmju attīstība.

Pētījuma jautājums: kā sekmēt rotaļnodarbībā 5-6 gadīgu bērnu sociālo prasmju attīstību?

Pētījuma uzdevumi:

- Analizēt teorētisko literatūru par sociālo prasmju būtību un tā raksturojumu;
- Raksturot 5-6 gadus vecu bērnu sociālo prasmju attīstību;
- Izzināt rotaļnodarbību kā sociālo prasmju pilnveidošanas paņēmienu;
- Veikt sākotnējo sociālo prasmju izpēti 5-6 gadus veciem bērniem pirmsskolas izglītības iestādē "X".
- Praktiski pētīt 5-6 gadus vecu bērnu sociālo prasmju veicināšanu pirmsskolā.
- Apkopot iegūtos rezultātus.

Pētījuma metodes:

- teorētiskās literatūras analīze;
- empīriskā daļa – novērojums

Pētījuma bāze: pētījums notiek Mārupes X pirmsskolas izglītības iestādē. Pētījumā piedalās 10 bērni vecumā no 5-6 gadiem.

1. Teorētiskais pamatojums par 5 – 6 gadīgu bērnu sociālo prasmju veicināšana pirmsskolā

1.1. Sociālo prasmju būtība un to raksturojums

Cilvēks ir sabiedriska būtne, kura bez saskarsmes ar citiem cilvēkiem nespēj pilnvērtīgi pastāvēt. Katru dienu cilvēkam notiek mijiedarbība ar apkārtējiem, tādēļ ļoti svarīgas ir sociālās prasmes. Tās palīdz indivīdam veidot un uzturēt pozitīvu komunikāciju ar citiem.

Sociālās prasmes mēs pielietojam katru dienu. Tās mums nepieciešamas, lai mijiedarbotos un sazinātos ar citiem cilvēkiem. Tās ietver gan verbālo, gan neverbālo saziņu, kā, piemēram, žestus, runu, sejas izteiksmi un ķermeņa valodu. Sociālās prasmes uzskata par attīstītām, ja cilvēks zina, kā jāuzvedas sociālās situācijās, saprot gan rakstītos, gan netiešos noteikumus komunicējot ar apkārtējiem (Kid Sense Child Development Corporation, 2023).

Sociālās prasmes ir nepieciešamas, lai cilvēki spētu sadarboties. Tās palīdz darboties grupā un apgūt mācību vielu. Sociālās prasmes dod:

- iespēju katram izmantot savu pieredzi un mācīties vienam no otra;
- pašapziņu, savas vērtības un citu cilvēku kā unikālas vērtības apzināšanos;
- interesi un rūpes vienam par otru un par grupas kopējo darba rezultātu;
- humānas un emocionālas savstarpējas attiecības ar citiem;
- prasmi sadarbības situācijā uzņemties atbildību par sevi un citiem.

(Andersone, 2004, 29)

Dzintere un Stangaine sociālās prasmes apraksta kā daudzveidīgas metodes, ar kuru palīdzību veido un virza sociālās attiecības. Pie šīm iemaņām pieder spēja veiksmīgi komunicēt, kurai nepieciešama spēja iedomāties sevi cita cilvēka vietā. Veidojot attiecības ar vienaudžiem, rodas iespēja apgūt arī citas sociālās iemaņas, kā piemēram, kopīgas rotaļas un konfliktu risināšanas prasmes (Dzintere, Stangaine, 2007, 126).

Cita definīcija apraksta, ka sociālās prasmes ir spējas, kuras katram jāpielieto noteiktas uzvedības laikā, kas vērstas uz sociālās situācijas efektīvu risināšanu. Sociālās prasmes ir

instrument, kas palīdz personai izteikt jūtas ar cieņu, skaidrību un efektivitāti, kā arī izjust empātiju pret citiem (Economy-Pedia.com).

Autore D. Lieģeniece sociālās prasmes iedala piecās grupās (skat. 1. pielikums). Viena no prasmēm ir mijiedarbība starp grupas biedriem - cieņpilnas savstarpējās attiecības, pozitīva līdzaspastāvēšana kopīgā vidē un citu vērtību pieņemšana. Otra prasme ir augstāka domāšanas līmeņa attīstība – savu domu izteikšana un tās pamatošana, citu izteikto viedokļu papildināšana. Trešā sociālā prasme ir savstarpējā uzticēšanās grupas biedru vidū – pozitīva izturēšanās vienam pret otru. Savukārt, ceturtnā prasme ir pozitīvā komunikācija – pieklājības frāžu lietojums, kā arī pozitīva attieksme vienam pret otru. Un beidzamā sociālā prasme ir konfliktu atrisināšana – viedokļu dažādību pieņemšana, emociju kontrolēšana. Šādu sociālo prasmju iedalījums ir samērā nosacīts, jo bieži tās ir savstarpēji saistītas vai arī papildina viena otru. Piemēram, prasmes, kas palīdz risināt konfliktus ir cieši saistītas gan ar komandas biedru savstarpējo uzticēšanos, gan ar prasmēm, kas veicina komunikāciju. (Lieģeniece, 1998, 23-24)

Sociālās prasmes var iedalīt arī pēc izglītojamo mācību darba organizācijas:

1. prasmes – veicina sevis iepazīšanu;
2. prasmes – veicina saskarsmi un komunikāciju ar citiem cilvēkiem;
3. prasmes – veicina sadarbību ar citiem cilvēkiem. (Andersone, 2004, 30)

Aplūkojot vairākas atziņas, darba autore secina, ka sociālo prasmju definīcijas ietver vienu galveno pamatdomu – cilvēka savstarpējā saskarsme.

Autore L. Braše sociālās prasmes skaidro kā sarežģītu prasmju kopumu, kas veicina veiksmīgu mijiedarbību ar apkārtējiem cilvēkiem: vecākiem, vienaudžiem, skolotājiem un citiem cilvēkiem (Braše, 2010, 13).

Ikviens cilvēks savu dzīvi pavada saskarsmē ar apkārtējiem cilvēkiem. Saskarsme ir viens no galvenajiem personības izziņas paņēmienu. Ikviens cilvēks ar saskarsmes palīdzību iemācās izprast sabiedrību, kā arī pats sevi (Kaņepēja, Gaugare, 2012, 66).

Sociālās prasmes ir prasmju veids, kas nodrošina sociālo attiecību izveidi ar citiem cilvēkiem, lai sasniegtu konkrētus sociālos mērķus. Sociālās prasmes ir paņēmienu apguves pakāpe, kas ļauj izprast sociālās dzīves būtību, sekmē cilvēka iekļaušanos sabiedrībā un pareizu orientēšanos savā sociālajā apkārtņē (Šiļņeva, 2000, 208).

Sociālās prasmes ir svarīgas un ļauj cilvēkam veidot pozitīvu savstarpējo saskarsmi ar apkārtējiem. Tās ir nepieciešamas, lai veidotu un uzturētu draudzīgas attiecības ar citiem.

Sociālā mijiedarbība ne vienmēr noritēs gludi un indivīdam ir jāspēj pielāgoties, un īstenot atbilstošas stratēģijas. Svarīgi, lai indivīdam piemistu empātija, kas ļauj viņam būt saprotošam un gādīgi reaģēt uz to, kā jūtas citi (Kid Sense Child Development Corporation, 2023).

Socializācijas procesā bērns iemācās izzināt apkārtējo dabas un sociālo vidi. Tās laikā bērns apgūst iemaņas kā adaptēties sabiedriskajai videi, kā sekmīgi piedalīties saskarsmē un kopīgajā darbībā (Kaņepēja, Gaugere 2012, 66).

Socializācijas procesu apraksta arī autore L. Braše. Viņa skaidro, ka socializācija ir process, kurā indivīds apgūst uzvedības modeļus, sociālās normas un vērtības, lai veiksmīgi varētu funkcionēt sabiedrībā. Šajā procesā cilvēks iegūst pārliecību. Socializācijas procesā svarīga loma ir prasmei ieiet kolektīvā kā personībai, integrēties un nezaudēt savas personības iezīmes (Braše, 2010, 13).

Apkopojot autoru atziņas par sociālām prasmēm, darba autore secina, ka tās ietver vairākas prasmju grupas – saskarsmes un sadarbības prasmes, komunikācijas prasmes, emociju regulēšanas prasmes un pašorganizācijas prasmes. Šīs prasmes ir būtiskas, lai cilvēks varētu veidot veiksmīgāku sociālo dzīvi, jo bez šīm prasmēm cilvēka ikdiena būtu apgrūtināta.

Literatūrā tiek uzskaitītas vairākas pazīmes, kas liecina par to, ka sociālās prasmes nav pietiekami attīstītas. Piemēram, ja bērnam ir grūtības ar sociālajām prasmēm, tad viņā var novērot šādas pazīmes:

- izmanto īslaicīgu acu kontaktu vai skatās nekustīgi;
- sarunājoties ar savu partneri, nespēj pielāgoties;
- grūtības atbilstoši pielietot ķermeņa valodu (stāv pārāk tuvu/tālu u.c.);
- neizmanto pieklājības saziņas veidus sarunas laikā (nesaka lūdzu, paldies, uz redzēšanos u.c.);
- neprot pareizi uzsākt un pabeigt sarunu;
- bieži pārtrauc citus;
- nespēj atbilstoši reaģēt, kad tiek lūgts mainīt darbību;
- empātijas trūkums;
- nespēj izprast savas rīcības sekas u.c. (Kid Sense Child Development Corporation, 2023).

Medicīnas izglītības un praktiskās izglītības centra sociālā skolotāja O. M. Vasinceva uzskata, ka bērniem, kuriem trūkst sociālās prasmes ir grūtības uzturēt labas attiecības ar apkārtējiem cilvēkiem un uzskaita dažas raksturīgākās iezīmes vājām sociālajām prasmēm:

- nespēj pakārtot savu uzvedību citu vajadzībām;
- nespēj uzvesties atbilstoši sociālajām normām;
- nespēj saprast publisko izkārtnu nozīmi;
- nespēj demonstrēt konkrētai situācijai nepieciešamās sociālās prasmes;
- nespēj kontrolēt spontānu vai agresīvu uzvedību (Vasinceva, 2012).

Izpētot šo autoru uzskaitījumus, par to, kas liecina, ka sociālās prasmes ir vāji attīstītas, darba autore secina, ka bez sociālām prasmēm bērniem var rasties problēmas daudzās dzīves jomās. Sociālo prasmju trūkums atstāj nelabvēlīgu ietekmi uz bērnu dzīvi. Viņiem ir grūtības mijiedarboties ar apkārtējiem un grūti iekļauties apkārtējā vidē. Protams, jebkuru prasmi var pilnveidot, lai cilvēks veiksmīgi varētu iekļauties sabiedrībā. Tādēļ svarīgi šīs prasmes jau izkopt agrā bērnībā, pirmsskolas periodā.

Arī autori Jusuke Takahaši, Kensuke Okada, Takahiro Hošino, Tokie Anme sociālās prasmes interpretē kā iemācītu uzvedību, kas ļauj personai mijiedarboties ar apkārtējiem cilvēkiem un uzskata, lai sociālās prasmes būtu veiksmīgākas, tās jāattīsta bērnībā (Takahashi, Okada, Hoshino, Anme 2015).

Pirmsskola lielai daļai bērnu ir pirmā vieta, kur viņam ir iespēja paplašināt savu sociālo redzesloku. Tā ir lielākā pieredze ārpus ģimenes. Ierodoties pirmsskolas izglītības iestādē jau pirmā sociālā prasme, kas bērniem jāapgūst ir iemācīties sazināties ar pieaugušajiem un bērniem, no kuriem liela daļa ir svešinieki.

Autori Karola Sefelda, Šarona Kastle, Renee K. Falkonere (Carol Seefeldt, Sharin Castle, Renee C. Falconer) apraksta, ka bērnam ir svarīgi sociālās prasmes apgūt jau pirmsskolā. Svarīgi sociālās prasmes pilnveidot katru dienu: mijiedarboties vienam ar otru, izvēlēties vadītāju, balsot, atrisināt konfliktus. Bērniem jāiemācās cienīt citus gan tos, kas domā tāpat kā viņš, gan tos, kuru domas ir atšķirīgas. Tādēļ grupā jāpilnveido vairākas tiesības - vērā tiek ņemta ikviena balss, pat ja lielākā daļa domā savādāk, tiek veicināta vārda un domu brīvība, jāiemācās pagaidīt un uzņemties atbildību par sevi, cik vien iespējams jādarbojas grupās. Caur sociālajām mācībām bērni attīsta prasmi sazināties, dalīties, sadarboties, darboties grupās (Carol Seefeldt, Sharin Castle, Renee C. Falconer, 2014, 140-142).

Strādājot pirmsskolas izglītības iestādē, lai pedagogi varētu noteikt bērnu attīstības līmeni, tiek izmantoti dažādi vērtēšanas kritēriji. Tie nosaka ne tikai prāta vai fizisko attīstības līmeni, bet arī sociālās prasmes. Golubina izdala vairākus vērtēšanas kritēriju, lai noteiktu bērnu socializācijas attīstības līmeni. Piemēram, sevis apzināšana, prasme sadarboties, uzvedības normu apguve, emociju regulēšana, pašapkalpošanās prasmes u.c. (Golubina, 2007, 157-158).

Savukārt, Kaņepēja un Gaugere, lai pirmsskolā varētu noteikt bērna attīstības līmeni izvirza šādus vairākus bērna sociālo prasmju vērtēšanas kritērijus:

- Pozitīva attieksme pret sevi un pārējiem;
- Laba komunikācija ar pieaugušajiem;
- Iesaistās grupu rotaļās;
- Darbojas nelielās grupā;
- Dalās ar citiem;
- Prot gaidīt savu kārtu;
- Paļaujas uz sevi, lūdz palīdzību ja tā nepieciešama;
- Respektē savas un citu tiesības (Kaņepēja, Gaugere, 2012, 70).

Aplūkojot šo autoru vērtēšanas kritērijus, darba autore secina, ka daudzi kritēriji ir līdzīgi un vienā virzienā vērsti, kā, piemēram, sadarbība, citu respektēšana, uzvedību normu ievērošana, pašapkalpošanās prasmes u.c.

1.2. 5 – 6 gadu vecu bērnu sociālo prasmju attīstība

Izglītības likuma 4.pantā tiek noteikts, ka sasniedzot 5 gadu vecumu, bērnam izglītības apguve ir obligāta. Ja arī pirms tam, bērns nav apmeklējis pirmsskolas izglītības iestādi, tad no pieciem gadiem viņš to sāk darīt un pilntiesīgi sāk mācīties apgūt arī sociālās prasmes ar saviem vienaudžiem.

Sociālās prasmes bērnos attīstīt ir svarīgi jau agrīnajā vecumā. Arī autors Maleki uzskata, ka pirmsskola ir pēdējais brīdis, kad bērnam nepieciešams apgūt sociālās prasmes (Maleki, Mardani, Čerzad, 2019, 2).

Sociālā attīstība ļauj bērniem veidot harmoniskas un pozitīvas attiecības ar apkārtējiem cilvēkiem. Sociāli attīstoties bērni mācās sazināties un pārvaldīt savas emocijas, ņemt vērā citu viedokļus, risināt konfliktus un sadarboties. 5 – 6 gadu vecumā bērni:

- saprot un spēj ievērot vienotus noteikumus gan ģimenē, gan ārpus tās;
- spēj izprast citu emocijas. Īpaši priecīgās;
- ņem vērā citu vēlmes un vajadzības;
- veidojas izpratne par to, kas ir godīgi un negodīgi;
- biežāk veidojas konflikti ar vienaudžiem;
- spēj sadarboties grupās (The Naître et grandir team, 2021).

Šajā vecumposmā sociālajā uzvedībā parādās jauna iezīme – izvēles iespēja. Bērns pats nosaka ko spēlēt, ar ko spēlēties, ar ko draudzēties. Tā bērns mācas izteikt savu viedokli un gribu (Kaņepēja, Gaugere, 2012, 69). Arī Ē. Ēriksons savā teorijā norāda, ka šajā vecuma stadijā bērni vēlas izrādīt savu iniciatīvu un vēlas, lai viņa viedoklis tiek ņemts vērā (Kalvāns, 2018, 31).

Sociālo prasmju apguvē liela loma ir pašiem bērniem. Rotaļājoties savā starpā ar vienaudžiem, viņi gūst pieredzi, ko nespēj saņemt esot kopā ar pieaugušo. Savā starpā draudzējoties un sadarbojoties, viņi apgūst sociālās iemaņas, notiek sociālā salīdzināšana, kā arī tiek attīstīta piederības izjūta savai grupai (Kaņepēja, Gaugere, 2012, 67).

Kā norādīts Valsts izglītības satura centra (VISC) metodiskajos materiālos, tad pirmsskolā bērniem jāapgūst šādas sociālās izziņas prasmes:

- spēja veidot sociālo slēdzienu – izpratne par otra cilvēka jūtām, domām un sagaidāmo rīcību;
- sociālo attiecību izpratne – pakāpeniski izprot draudzības, godīguma, uzticības, cieņa pret otru nozīmi;
- tradīcijas un pieņēmumu sapratne (VISC, 2016).

Paliekot pieciem gadiem, tas ir īpašs posms bērna dzīvē, jo sākas intensīva gatavošanās skolai. Bērnam skolai jāgatavojas ne tikai praktiski, bet arī psiholoģiski. Pilnveidojas tēlainā domāšana, virzoties uz verbāli loģisko. Pieaug bērna interese apgūt jaunas zināšanas un prasmes. 5 – 6 gadu vecumā bērnam sāk veidoties kritiska attieksme pret savu darbību un tās rezultātu. Savus rezultātus viņš saista ar sevi un savām personīgajām īpašībām, tādēļ šajā vecumposmā ļoti svarīgi ir saņemt pozitīvu vērtējumu no apkārtējiem (Golubina, 2007, 119 – 120).

Pirmsskolas izglītība ir pamats turpmākai izglītības apguvei. Pirmsskolā bērns apgūst:

- attīstīt savas spējas, intereses un vajadzības;

- attīstīt dzīvei nepieciešamās domāšanas, sadarbības un pašvadības prasmes, lai veidotos kā pašpietiekams, aktīvs Latvijas pilsonis;
- jaunu pieredzi, lai būtu fiziski, emocionāli un sociāli gatavs pamatizglītībai. (Skola2030)

Jaunās vadlīnijas nosaka, ka pirmsskolas loma ir bērniem atbilstoši tā vecumam ar rotaļu palīdzību dot iespēju iepazīt sevi, dabu, sabiedrību, attīstīt ieradumus un tikumus (atbildība, drosmība, uzņēmība, mērķtiecība, savaldība, mērenība, tolerance, laipnība, līdzietība, taisnīgums, solidaritāte), kas balstīti vērtībās (dzīvība, cieņa, ģimene, darbs, daba, latviešu valoda un Latvijas valsts u.c.). Uzsvars tiek likts uz bērnu sociālo un emocionālo prasmju attīstīšanu, kas ietver sevis, savu emociju, domu un uzvedības apzināšanu, spēju saprast citus un veidot pozitīvas attiecības. (Skola 2030)

Arī autores Bahas redzējums par pirmsskolas lomu bērnu attīstībā ir ļoti līdzīgs. Viņa uzskatīja, ka pirmsskolas periods ir dzīves posms, kuras laikā veidojas saskarsmes pieredze, kurā vieglāk apgūt nepieciešamās zināšanas un praktiskās iemaņas. (Baha, 2008,3)

Pirmsskolas mācību programmā kā viens no pirmsskolas izglītības satura īstenošanas uzdevumiem tiek nosaukts - attīstīt bērna sociālās un emocionālās prasmes, kas ietver savu emociju, domu un uzvedības apzināšanu, spēju saprast citus un veidot pozitīvas attiecības. Sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā tiek uzskaitītas vairākas sociālās prasmes, kuras bērnam jāizprot beidzot pirmsskolu:

- apzināt sevi, savu piederību ģimenei un izglītības iestādei;
- atšķirt labu rīcību no sliktas;
- novērtēt paša izvēlētu un veiktu darbību;
- prognozēt sekas dažādām rīcībām ar personīgo veselību un drošību saistītās ikdienas situācijās;
- ievērot noteikumus;
- zināt pie kā jāvēršas, kad nejūtas labi vai ir notikusi nelaime;
- nosaukt ārkārtas numuru 112;
- saprast, ka cilvēki ir dažādi;
- atpazīt Latvijas valsts simbolus – karogu, ģerboni, valsts himnu;
- izturēties ar cieņu pret citiem (VISC).

Visi šie bērnam izvirzītie sasniedzamie rezultāti, plānoti apgūt caur četrām satura vienībām:

1. Indivīds – apzinās sevi kā personību un piederību ģimenei, izprot savas emocijas un to ietekmi uz apkārtējiem.
2. Sabiedrība un sadarbība – veido cienpilnas attiecības ar citiem, mācās sadarboties, izprot labu un sliktu rīcību.
3. Kultūru daudzveidība – apzinās kultūru daudzveidību, pieņem to. Gūst izpratni par Latviju kā valsti.
4. Noteikumi – vienoti noteikumi palīdz labāk saprasties ar apkārtējiem cilvēkiem (VISC).

1.3. Rotaļnodarbība kā sociālo prasmju pilnveidošanas paņēmieni

Bērna galvenā darbības forma ir rotaļa. Tā ir kā bērnu savstarpējo attiecību skola, kurā var novērot attiecību dažādību: cik uzmanīgs un iejūtīgs ir bērns, kā prot aizstāvēt savu viedokli, kāda ir spēja ieklausīties rotaļbiedrā. Rotaļājoties bērni apmierina savas vajadzības pēc saskarsmes, pašregulācijas un izziņas. Rotaļu laikā bērni atdarina pieaugušos, apgūst dažādas dzīves lomas, pauž savu viedokli, kā arī mācās analizēt savu darbību un sadarboties ar citiem (Kaņepēja, 2012, 68, 69).

Rotaļa ir bērnu valoda un ar tās palīdzību viņi mācās komunicēt ar saviem vienaudžiem. Tās laikā viņi pauž savas tieksmes, vērtības un vēlmes (Stangaine, 2014, 34).

Rotaļai ir jābūt bērna brīvi un spontāni izvēlētai, tā nav piespiesta darbība. Rotaļāšanās process bērnam ir interaktīvs, interesants un patīkams. Rotaļa ir daudzveidīga, atvērta tipa un iztēles bāgāta (Dzintere, Stangaine 2007, 17, 18).

Arī autore V. Golubina norāda, ka pirmsskolas vecuma bērniem rotaļa ir viņu dzīves veids, tai ir noteicoša un attīstoša loma. Rotaļas laikā bērns iegūst sociāli noderīgas iemaņas un prasmes. Rotaļu noteikumi, ko bērns izpilda labprātīgi, iemāca viņam regulēt savu uzvedību, audzina gribu, iemāca veidot pozitīvas attiecības ar apkārtējiem cilvēkiem, kā arī iemāca sadarboties un saskaņot savu rīcību un vēlmes ar citiem rotaļbiedriem.

Rotaļa norisinās divos veidos – ārējā un iekšējā darbībā. Ārējās darbības izpausme ir noteiktās darbībās, apstākļos un līdzekļos. Savukārt, iekšējās darbības izpausme ir vajadzībās, motīvos, emocijās, psihisko procesu darbībā, gribā, jaunradē u.c. Svarīgi atcerēties, ka iekšējie procesi, sajūtas regulē ārējo darbību (Dzintere, Stangaine 2007, 16; Baha 2008, 11).

Rotaļai piemīt vairākas funkcijas, kuru dēļ tā tiek izmantota kā bērna mācību, attīstības un audzināšanas līdzeklis. Rotaļu funkcijas ir bērna pašattīstības sekmētājas, tādēļ tās var būt:

- bērna patstāvīga aktivitāte;
- bērna dzīves organizācijas forma;
- bērna pašizteikšanās līdzeklis (ko es varu, protu, vēlos);
- bērna attīstības izzināšanas līdzeklis;
- bērna attīstības korekcijas līdzeklis utt. (Dzintere, Stangaine 2007, 20,21).

Jaunajās kompetencēs norādīts, ka pirmsskolā mācību process visas dienas garumā jāorganizē integrētā rotaļnodarbībā. Tajā tiek ietverta gan tieši, gan netieši vadīta bērnu rotaļnodarbība. Darbošanās notiek iekštelpās un ārā (Skola 2030).

Arī pētījumi pierāda, ka rotaļāšanās ir veids kā bērnam pilnveidot savas sociālās prasmes. Pētījums par to, kā pirmsskolas vecuma bērnus ietekmē laiks pie ekrāniem un āra rotaļas, parāda, jo bērns vairāk laika pavada pie ekrāna, jo sociālās prasmes ir zemāk attīstītas, nekā tiem bērniem, kuri pavada daudz laika rotaļājoties ārā. Ikdienas rotaļās bērni var apgūt svarīgas sociālās prasmes: mijiedarboties vienam ar otru, spēju sarunāties, sadarboties, risināt konfliktus (Hinkley, Brown, Carson, Teychenne 2018).

Rotaļnodarbības var būt ne tikai pamācošas, izglītojošas, audzinošas, bet arī dziedinošas. Tām ir jārada drošības sajūta, ticība saviem spēkiem un pārliecība, ka “es varu!”. Svarīga ir arī grupas atmosfēra. Tajā bērnam jājūtas fiziski, garīgi un emocionāli drošam. Rotaļnodarbības jāorganizē tā, lai bērnam nebūtu bailes no kļūdām un viņš nebaidītos no negatīva vērtējuma. 5 – 6 gadu vecumā bērni vēlas saņemt novērtējumu savām darbībām un vēlas izjust panākumus. Neskatoties uz pozitīvu vai negatīvu rezultātu, vērtējumam ir jābūt. Protams, svarīgi, lai vērtējums būtu pozitīvs, jo tas bērnam radīs ticību sev un saviem spēkiem (Baha 2008, 5).

Pirmsskolas skolotājam organizējot rotaļnodarbību vērā jāņem, lai tajā paredzētās aktivitātes darbība būtu vērsta vairākos virzienos:

- emociju un jūtu atpazīšana un to izteikšana vārdos;
- “Es” tēla un pašvērtējuma apzināšana;
- Komunikāciju līdzekļu izmantošana saskarsmē;
- Savas rīcības un seku paredzēšana (Baha 2008, 9).

Autors V. Baha izdala vairākus rotaļnodarbības stilus. Katras rotaļnodarbības veids pilnveido kādu sociālo prasmi bērnos. Piemēram, emociju mājiņas rotaļnodarbība ir vērsta uz pozitīvu vai negatīvu emociju apzināšanu un to izprašanu, bērns mācās izprast sevi un citus, mācās ieskatīties sevī. Riņķa spēles rotaļnodarbības pilnveido sadarbības prasmes un palīdz celt pašvērtējumu. Māca bērniem klausīties, nepārtraukt runātāju un nepadoties pie neveiksmēm. Savukārt, tādas sociālās prasmes kā empātija, var pilnveidot ar daiļdarbu, dzīves stāstu un pasaku rotaļnodarbības palīdzību (Baha 2008, 10, 11).

Darba autore empīriskajā daļā arī izmantos V. Baha piedāvātās rotaļnodarbības dažādos stilos, lai veiksmīgāk attīstītu sociālās prasmes 5 – 6 gadus veciem bērniem.

2. Empīriskais pētījums par 5-6 gadīgu bērnu sociālo prasmju veicināšanu pirmsskolā

2.1. Pētījuma metožu raksturojums

Empīriskais pētījums tika veikts ar izmēģinājuma darbību, ar kura palīdzību izvērtēja vai rotaļnodarbība spēj pozitīvi sekmēt sociālo prasmju attīstību 5 – 6 gadus veciem bērniem. Pētījums tika realizēts Mārupes pirmsskolas izglītības iestādē “X”, vecākajā vecuma grupā, “X” grupas desmit bērniem vecumā no 5 līdz 6 gadiem, laika posmā 4. 11.2024. – 4.12.2024. Pētījuma process ilga vienu mēnesi un tā laikā tika piemeklētas 5 rotaļnodarbības, kas ir vērstas uz pirmsskolas vecuma bērnu saskarsmes prasmju attīstīšanu.

Pētījuma mērķis bija noskaidrot vai ar rotaļnodarbības palīdzību var sekmēt sociālās prasmes 5-6 gadu veciem bērniem.

Pētījuma uzdevumi:

- 5 – 6 gadus veco bērnu sociālo prasmju pirmreizējā izpēte un rezultātu analīze;
- izstrādāt rotaļnodarbības kopu un praktiskā darbībā veicināt sociālo prasmju attīstību;
- 5 – 6 gadus veco bērnu sociālo prasmju atkārtota izpēte un rezultātu analīze.

Pētījumā izmantotās metodes:

- novērošana – bērnu novērošana visas dienas garumā, atzīmējot viņu sociālās prasmes iepriekš izveidotajā tabulā ar sociālo prasmju kritērijiem. Novērošana notika pirms un pēc izmēģinājuma darbības.
- izmēģinājuma darbība – praktiskā darbībā tika izspēlētas rotaļnodarbības ar mērķi uzlabot sociālās prasmes bērnos.
- iegūto rezultātu analīze – rezultātu apkopojums, lai redzētu bērnu sociālo prasmju attīstības līmeni, izvērtētu praktiskās darbības efektivitāti.

2.2. 5 – 6 gadīgu bērnu sociālo prasmju sākotnējā izpēte

Darba autore sākumā veica visu bērnu novērojumus ikdienā, lai kopumā izvērtētu “X” grupas bērnu sociālo prasmju attīstības līmeni. No tiem, tika atlasīti 10 grupas bērni, kuriem tika novērots viszemākais līmenis sociālajā un pilsoniskajā mācību jomā, nespēja pozitīvi komunicēt un mijiedarboties ar vienaudžiem.

Sākotnējais un atkārtotais izvērtējums tika veikts pēc sociālo prasmju izvērtēšanas kritērijiem, kurus darba autore izvirzīja izanalizējot pieejamo literatūru par bērnu sociālo prasmju attīstību:

- prasme sadarboties;
- emociju regulēšana atbilstoši situācijai;
- respektē savas un citu vajadzības;
- spēj dalīties ar citiem;
- ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem;
- empātijas izrādīšana dažādās situācijās;
- prasme klausīties;
- prasme gaidīt savu kārtu.

Izvirzītie sociālo prasmju kritēriji tika izvērtēti pēc pirmsskolas mācību programmas noteiktiem apguves līmeņiem un katram apguves līmenim tika iedalīts noteikts punkts no 1 līdz 4:

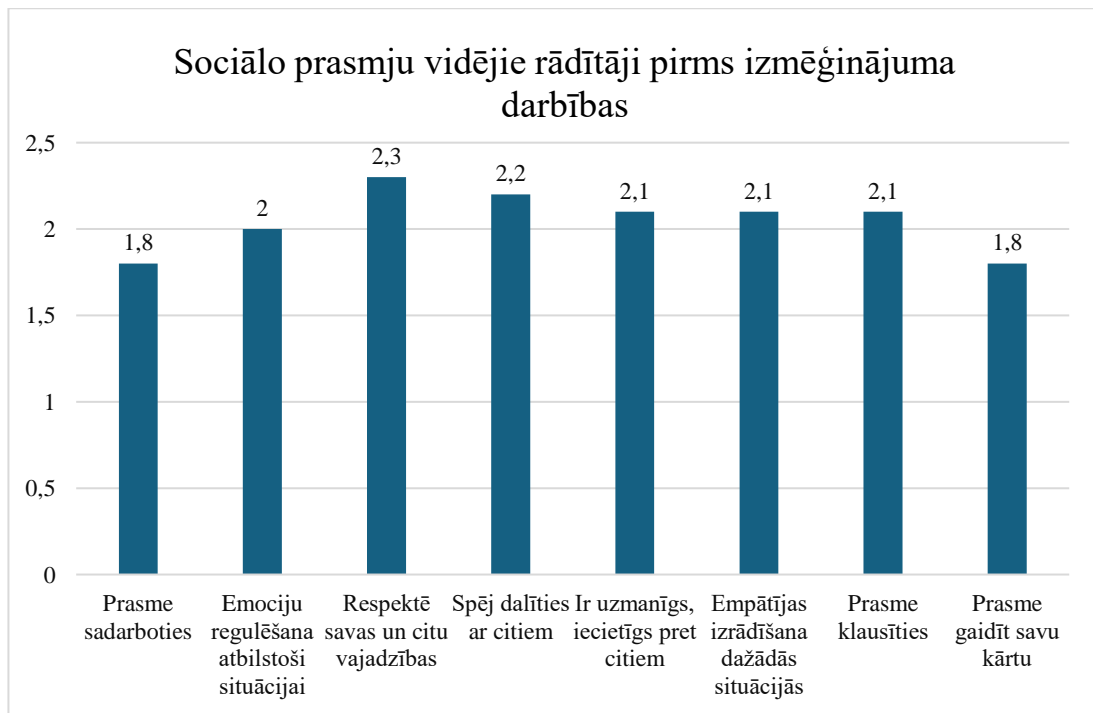
- sācis apgūt (SA - 1) – ikdienā ļoti reti vai arī vispār netiek novērotas šāda veida prasmes.
- turpina apgūt (T - 2) – neregulāras darbības, bieži nepieciešams apkārtējo pamudinājums/atgādinājums.
- apguvis (A - 3) – ikdienā regulāri tiek novērotas šādas prasmes, seko līdz citu darbībām, reizēm nepieciešams pamudinājums.
- apguvis padziļināti (P - 4) – dara patstāvīgi, bez pamudinājuma dažādās situācijās.

Sociālo prasmju sākotnējā izvērtēšanā piedalījās 10 bērni 5 – 6 gadu vecumā. Iegūtie rezultāti apkopoti 1. tabulā:

1.tabula. Bērnu sociālo prasmju sākotnējie izvērtēšanas rezultāti

Kritērijs	Bērns1	Bērns2	Bērns3	Bērns4	Bērns5	Bērns6	Bērns7	Bērns8	Bērns9	Bērns10	Punkti
Prasme sadarboties	2	2	1	1	3	1	2	2	2	2	18
Emociju regulēšana atbilstoši situācijai	2	3	2	1	3	2	2	1	2	2	20
Respektē savas un citu vajadzības	3	3	2	2	3	2	2	2	2	2	23
Spēj dalīties ar citiem	3	2	2	2	3	2	2	2	2	2	22
Ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem	3	2	2	1	3	3	2	1	2	2	21
Empātijas izrādīšana dažādās situācijās	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	21
Prasme klausīties	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	21
Prasme gaidīt savu kārtu	3	2	2	1	2	2	2	1	1	2	18
	21	18	15	12	22	16	16	13	15	16	

Pēc sākotnējās izpētes darba autore secina, ka pirmsskolas izglītības grupā novēroto 10 bērnu vidējo sociālo prasmju rādītāji ir diezgan zemi no 1,8 līdz 2,3 punktiem. Šie abi vērtējumi ir tuvi tādām apguves līmenim kā turpina apgūt (T - 2). Tas nozīmē, ka šiem bērniem sociālās prasmes ir jāpilnveido, tās ir neregulāras un bieži nepieciešams atgādinājums kādai darbībai (skat.1.attēls).



1.attēls. Sociālo prasmju vidējie rādītāji pirms izmēģinājuma darbības

Visaugstākie sociālo prasmju rādītāji (2,3 punkti) ir kritērijā - respektē savas un citu vajadzības (skat.1.attēls). Lai gan šie rādītāji ir visaugstākie, tomēr bērni šo prasmi piekopj ar pieaugušā palīdzību. Šajā kritērijā visaugstāko vērtējumu saņēma Bērns1, Bērns2 un Bērns5, kuri ikdienā regulāri piekopj šo prasmi. Savukārt, Bērns3, Bērns4, Bērns6, Bērns7, Bērns8, Bērns9 un Bērns10 neregulāri izpauž prasmi respektēt savas un citu vajadzības, un viņiem ir nepieciešams biežs pamudinājums no apkārtējiem cilvēkiem. Piemēram, mantu kārtošana, lai grupa var doties laukā, pusdienās vai uz kādu citu aktivitāti, šiem bērniem ir ļoti grūti savākties un respektēt pārējos grupas biedrus.

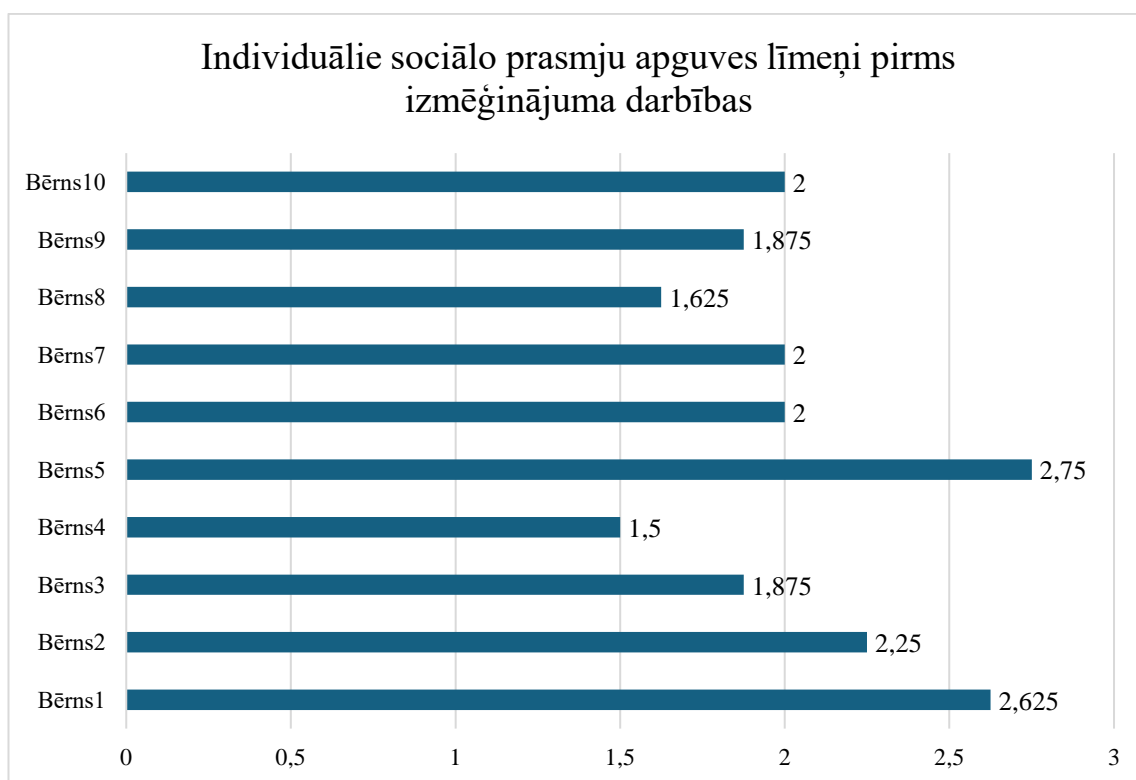
Visvājāk apgūtās prasmes ar 1,8 vērtējumu ir prasme sadarboties un prasme gaidīt savu kārtu (skat.1.attēls). Bērni ir nepacietīgi, vēlas būt visur pirmie nesagaidot savu kārtu, vēlas paust savu viedokli nekavējoties. Sākotnējā izpēte apliecina, ka Bērnam3, Bērnam4 un Bērnam6 ir vislielākās grūtības sadarboties ar grupas biedriem. Savukārt, prasme gaidīt savu kārtu visvājāk attīstīta ir Bērnam4, Bērnam8 un Bērnam9 R. Šiem bērniem šīs izvirzītās sociālās prasmes ir ļoti vājas vai nav vispār, līdz ar to darba autore izmēģinājuma darbībā atlasīja rotaļnodarbības, kas veicinātu šo prasmju apguvi. Sociālā prasmes - gaidīt savu kārtu un prasme sadarboties - ir iekļautas katrā rotaļnodarbībā.

Sociālo prasmju vidējie rezultāti norāda, ka arī prasme, emociju regulēšana atbilstoši situācijai, šiem bērniem ir nepietiekama un sasniedz tikai 2 punktu atzīmi. Arī šī prasme tika iekļauta visās piecās rotaļnodarbībās.

Pēc sākotnējās izpētes, tādas sociālās prasmes kā prasme klausīties, empātijas izrādīšana un ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem sasniedza 2,1 punktu atzīmi. Rezultāts norāda, ka šīs prasmes bērniem nav pietiekamas un ir nepieciešams regulārs pieaugušo atbalsts, lai veicinātu konkrētās prasmes, tādēļ tika piemeklētas rotaļnodarbības, kas pilnveidotu šo sociālo prasmju kategoriju.

Otra visaugstākā sociālā prasme ir spēja dalīties ar citiem – 2,2 punkti. Šī prasme tika pilnveidota divās no piecām rotaļnodarbībām.

Analizējot bērna individuālos vērtējumus tie sniedzas no 1,5 punktiem līdz pat 2,75 punktiem (skat. 2. attēls). Dažu bērnu starpā ir vērojama liela starpība izvirzīto sociālo prasmju apguves līmeņos, kas norāda, ka izvēlēto bērnu grupā ir bērni, kuriem izvirzītās sociālās prasmes ir ļoti vājas un ir bērni, kuriem vidējais sociālo prasmju rādītājs ir gana augsts un ir nepieciešma neliela šo prasmju pilnveidošana.



2.attēls. Vidējie individuālie sociālo prasmju apguves līmeņi pirms izmēģinājuma darbības

Pēc sākotnējās izpētes, visaugstāko novērtējumu ieguva Bērns5 – 2,75 punkti. Vislielākās grūtības Bērnam5 sagādā savu kārtu sagaidīšana un prasme klausīties.

Otrā pēc vidējiem individuālajiem rādītājiem (2, 625 punkti) izvirzījās Bērns1. Viņai grūtības sagādātā empātijas izrādīšana, sadarboties ar citiem un regulēt savas emocijas dažādās situācijās.

Turpretim viszemāko punktu vērtējumu saņēma Bērns4 – 1,5 punkti. Zēnam vislielākās grūtības sagādā tādas sociālās prasmes kā prasme sadarboties, emociju regulēšana, būt uzmanīgam un iecietīgam pret apkārtējiem, kā arī prasme gaidīt savu kārtu.

Kopumā izvērtējot veiktos novērojumus un iegūtos rezultātus, darba autore secina, ka izmēģinājuma daļā liela uzmanība jāpievērš tādām sociālajām prasmēm, kas ir balstītas uz sadarbību, empātijas izrādīšanu un cieņas izrādīšanu vienam pret otru.

2.3. Izmēģinājuma darbība bērnu sociālo prasmju veicināšanā

Pēc sākotnējās izpētes tika realizēta izmēģinājuma darbība. Izmēģinājuma darbības laikā tika izvēlētas piecas rotaļnodarbības, kuras, darba autore sprāt, vislabāk pilnveidotu sociālo prasmju attīstību bērnu vidū. Rotaļnodarbības tika ņemtas no autores Valdas Bahas grāmatas “Es varu”.

Darba autorei svarīgi bija izvēlēties rotaļnodarbības, kas pilnveidotu “X” grupas vidē visvājāk attīstītākās sociālās prasmes (prasme sadarboties un prasme gaidīt savu kārtu). Svarīgi, lai tās būtu iekļautas katrā no nodarbībām. Izmēģinājuma darbības laikā rotaļnodarbības tika pielāgotas, mainītas, papildinātas atbilstoši situācijai. Pirmā rotaļnodarbība bija “Mana rotaļlieta. Padod tālāk.” (skat. pielikums nr. 2). Autores V. Bahas grāmatā (Baha 2008) šīs ir divas atsevišķas rotaļnodarbības, bet darba autore tās apvienoja izveidojot vienu rotaļnodarbību. Reizi nedēļā, bērni no mājām atnesa kādu sev mīļu rotaļlietu un rotaļnodarbības laikā, apsēdušies aplīti, par to stāstīja citiem bērniem un pēc tam, mūzikai skanot, rotaļlietas tika dotas tālāk pa apli. Šīs rotaļnodarbības galvenais mērķis bija pilnveidot tādas prasmes kā gaidīt savu kārtu, nēpārtraukt runātāju, sadarbību, emociju kontrolēšana, empātijas izrādīšana pret citiem. Otrā rotaļnodarbība bija “Pieskaries pie...” (skat.pielikums nr. 3). Šī rotaļa tika katru nedēļu papildināta, lai bērniem tā būtu saistošāka. Piemēram, otrajā nedēļā tika pievienota mūzika, trešajā nedēļā bērna apģērbi tika papildināti ar dažādiem aksesuāriem. Rotaļnodarbības mērķis bija stiprināt sadarbības prasmes, prasmi klausīties, gaidīt savu kārtu. Trešā rotaļnodarbība bija “Vilciens un burvju dārzs” (skat.pielikums nr. 4). Lai bērniem tā būtu interesantāka katru nedēļu tika mainīta vilciena pavaddziesma. Uz maiņām tika dziedāta Tutas dziesma “Vilciena dziesmiņa” un N. Metlova mūzika, T. Babadžanas vārdi “Vilciens”. Rotaļnodarbības galvenais uzsvars bija uz tādām sociālām prasmēm kā sadarbība, emociju regulēšana, empātijas izrādīšana, savu kārtu gaidīšana un ieklausīšanās citos. Ceturtā rotaļnodarbība bija “Aklais un pavadonis” (skat.pielikums nr. 5). Tās mērķis bija pilnveidot sadarbības prasmes, kā arī prasmi gaidīt savu kārtu, ieklausīties otrā, emociju kontrolēšana, empātijas izrādīšana pret citiem. Beidzamā jeb piektā rotaļnodarbība bija “Palīdzi!” (skat. Pielikums nr. 6). Katru otro nedēļu bērniem tika piedāvātas citas tēmas darbs. Pirmajā nedēļā bērniem tika piedāvāta rotaļa bez izmaiņām, tāda kā ir grāmatā, bet otrajā nedēļā bērniem tika piedāvāta cita tēma saistībā pa zīmu. Rotaļnodarbības galvenais mērķis bija pilnveidot

sadarbības prasmes, prasmi klausīties un gaidīt savu kārtu, emociju regulēšana, uz klausīt un pieņemt citu bērnu domas.

Katra no šīm izvēlētajām rotaļnodarbībām pilda kādu svarīgu uzdevumu, kas palīdz pilnveidot tās sociālās prasmes, kas tika izvēlētas kā vajārkās prasmes šo 10 bērnu vidū (skat. 2. tabula).

2.tabula. Rotaļnodarbībā apgūtās sociālās prasmes

Rotaļnodarbība	Rotaļnodarbībā apgūtās sociālās prasmes
“Mana rotaļlieta. Padod tālāk.”	<ol style="list-style-type: none"> 1) Prasme sadarboties; 2) Prasme klausīties; 3) Prasme gaidīt savu kārtu; 4) Emociju regulēšana atbilstoši situācijai; 5) Spēj dalīties ar citiem; 6) Respektē savas un citu vajadzības; 7) Ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem; 8) Empātijas izrādīšana dažādās situācijās.
“Pieskaries pie...”	<ol style="list-style-type: none"> 1) Prasme sadarboties; 2) Prasme klausīties; 3) Prasme gaidīt savu kārtu; 4) Emociju regulēšana atbilstoši situācijai; 5) Respektē savas un citu vajadzības; 6) Ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem; 7) Empātijas izrādīšana dažādās situācijās.
“Vilciens un burvju dārzs!”	<ol style="list-style-type: none"> 1) Prasme sadarboties; 2) Prasme klausīties; 3) Prasme gaidīt savu kārtu; 4) Emociju regulēšana atbilstoši situācijai; 5) Respektē savas un citu vajadzības; 6) Ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem; 7) Empātijas izrādīšana dažādās situācijās.
“Aklais un pavadonis!”	<ol style="list-style-type: none"> 1) Prasme sadarboties; 2) Prasme klausīties; 3) Prasme gaidīt savu kārtu; 4) Emociju regulēšana atbilstoši situācijai; 5) Respektē savas un citu vajadzības; 6) Ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem; 7) Empātijas izrādīšana dažādās situācijās.
“Palīdzi!”	<ol style="list-style-type: none"> 1) Prasme sadarboties; 2) Prasme klausīties;

	3) Prasme gaidīt savu kārtu; 4) Emociju regulēšana atbilstoši situācijai; 5) Spēj dalīties ar citiem; 6) Respektē savas un citu vajadzības; 7) Ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem; 8) Empātijas izrādīšana dažādās situācijās.
--	---

Rotaļnodarbības tabulā var novērot, ka darba autorei ir izdevies atlasīt tādas rotaļas, kas sekmē praktiski visas atlasītās sociālās prasmes, kuras nepieciešams pilnveidot "X" grupas 10 bērnu vidū. Trīs rotaļnodarbībās sekmēto sociālo prasmju kritēriju skaits ir 7. Tās ir rotaļas, kur bērniem izpaliek tāds sociālo prasmju izvērtēšanas kritērijs kā spēja dalīties ar citiem.

Izvēlētās rotaļnodarbības tika izspēlētas katru dienu. Katrā dienā tika izvēlēta cita rotaļa (skat. 3.tabula). Izmēģinājuma darbība ilga pilnas 4 nedēļas un 3 dienas. Rotaļnodarbību sākuma datums bija 4. novembris un beigu datums - 4. decembris.

3.tabula. Rotaļnodarbības kalendārs

<u>04.11.2024.</u> "Mana rotaļlieta. Padod tālāk."	"Pieskaries pie..."	"Vilciens un burvju dārzs!"	"Aklais un pavadonis!"	"Palīdzi!"
"Pieskaries pie..."	"Mana rotaļlieta. Padod tālāk."	"Aklais un pavadonis!"	"Palīdzi!"	"Vilciens un burvju dārzs!"
Brīvdiena!	"Aklais un pavadonis!"	"Pieskaries pie..."	"Vilciens un burvju dārzs!"	"Mana rotaļlieta. Padod tālāk."
"Palīdzi!"	"Vilciens un burvju dārzs!"	"Mana rotaļlieta. Padod tālāk."	"Aklais un pavadonis!"	"Pieskaries pie..."
"Aklais un pavadonis!"	"Mana rotaļlieta. Padod tālāk."	<u>04.12.2024.</u> "Palīdzi!"		

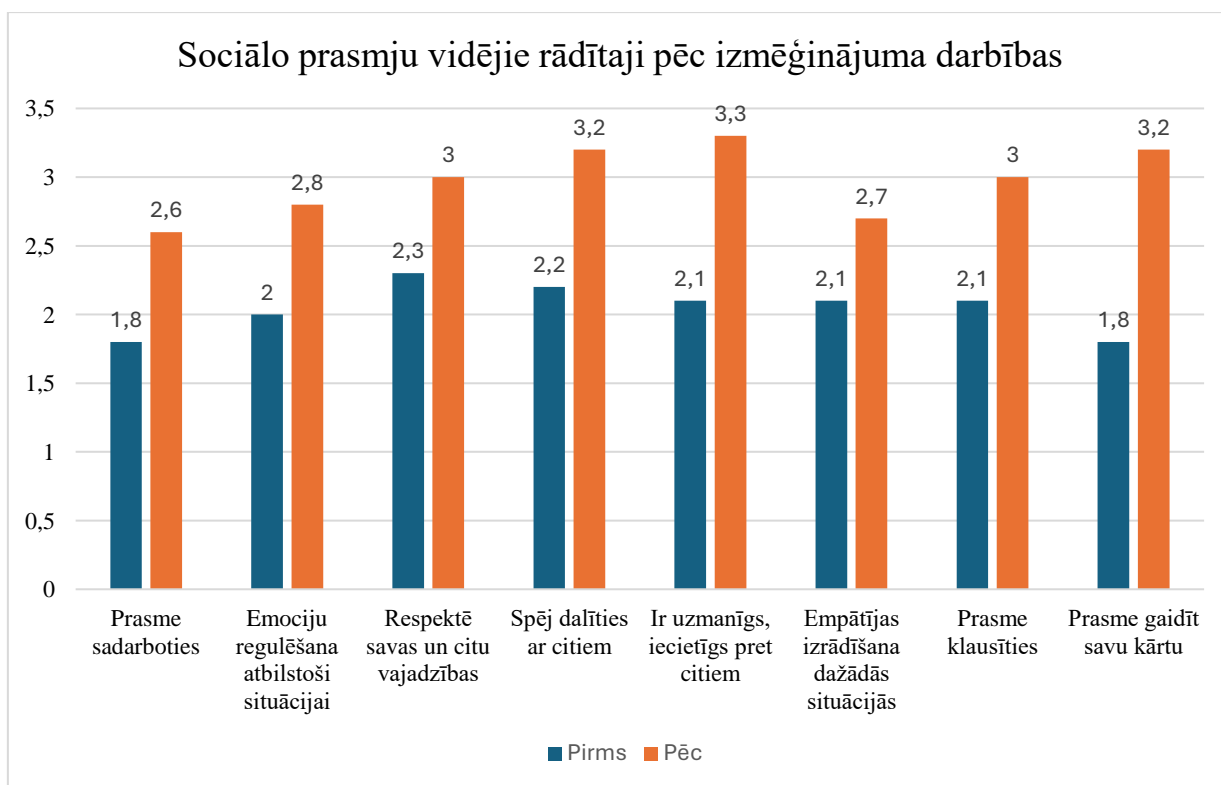
2.4. 5 – 6 gadīgu bērnu sociālo prasmju atkārtotā izpēte

Pēc praktiskās darbības, tika veikta atkārtota bērnu sociālo prasmju izvērtēšana “X” grupas 10 bērniem, pēc iepriekš izstrādātiem kritērijiem (skat. 4.tabula). Atkārtotā izvērtēšana notika laika posmā no 5.decembra līdz 14. decembrim.

4.tabula. Bērnu sociālo prasmju atkārtotās izvērtēšanas rezultāti

Kritērijs	Bērns1	Bērns2	Bērns3	Bērns4	Bērns5	Bērns6	Bērns7	Bērns8	Bērns9	Bērns10	Punkti
Prasme sadarboties	3	3	2	2	3	2	3	3	2	3	26
Emociju regulēšana atbilstoši situācijai	3	3	2	2	4	3	3	2	3	3	28
Respektē savas un citu vajadzības	3	3	3	3	4	3	3	2	3	3	30
Spēj dalīties ar citiem	4	3	3	3	4	3	3	3	3	3	32
Ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem	4	3	3	3	4	4	4	2	3	3	33
Empātijas izrādīšana dažādās situācijās	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2	27
Prasme klausīties	4	3	2	4	3	4	2	3	3	2	30
Prasme gaidīt savu kārtu	4	3	3	3	4	4	3	3	2	3	32
	28	24	21	23	29	25	24	20	22	22	

Apkopojot atkārtotā novērojuma rezultātus, darba autore secina, ka sociālo prasmju vidējie rādītāji ir auguši. Ja sākotnējā izpētē rezultāti turējās divu punktu robežās, kas norādīja, ka bērniem sociālās prasmes ir jāpilnveido, tās ir neregulāras un bez pieaugušā pamudinājuma netiek pildītas, tad atkārtotā izvērtēšana parāda, ka sociālo prasmju vidējie rādītāji šo 10 bērnu vidū ir auguši un tie turas tuvu 3 punktu atzīmei, kas nozīmē, ka bērni sociālās prasmes ir apguvuši, pielieto tās ikdienā, tikai retu reizi nepieciešams kāds pamudinājums no pieaugušajiem (skat. 3. attēls).



3.attēls. Sociālo prasmju vidējie rādītāji pēc izmēģinājuma darbības

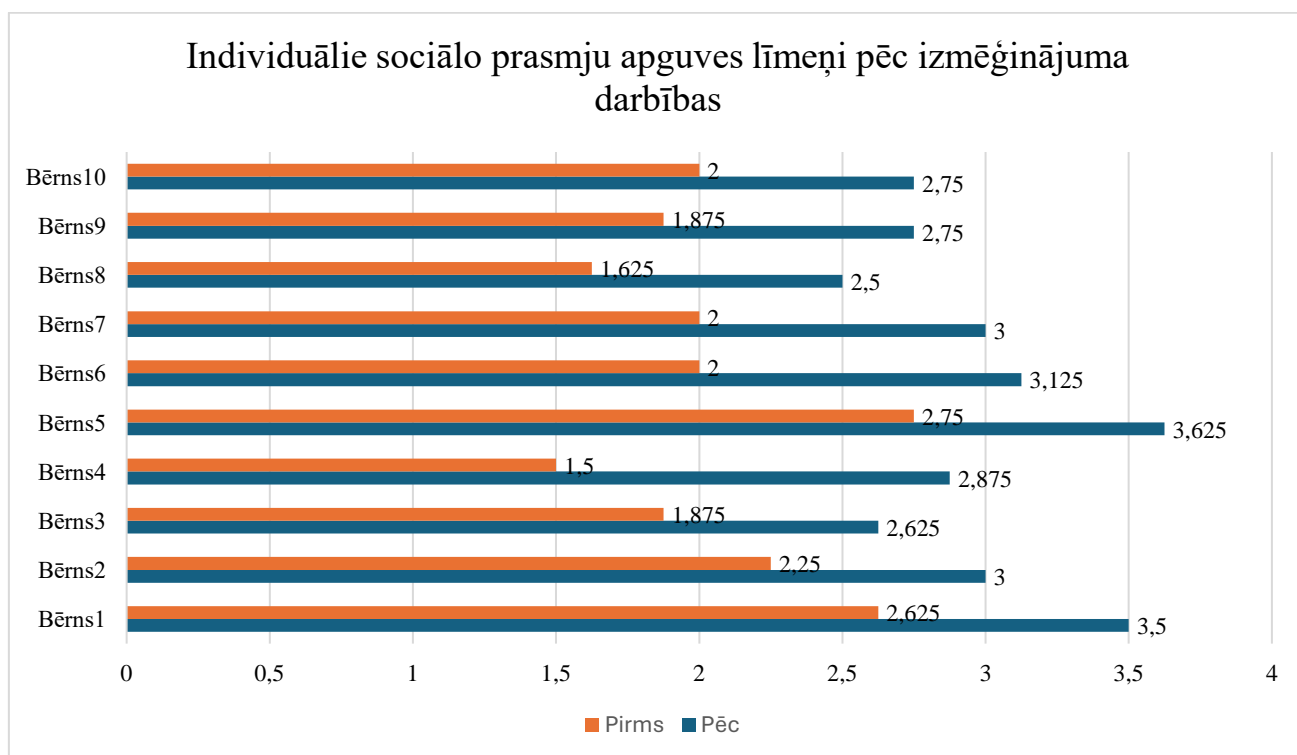
Pēc izmēģinājuma darbības visaugstākie sociālo prasmju rādītāji (3,3 punkti) ir kritērijā – ir uzmanīgs un iecietīgs pret citiem (skat. 3. attēls). Bērni ir kļuvuši iecietīgāki viens pret otru, īpaši to var novērot garderobē, kad notiek ģērbšanās. Agrāk bērnu starpā bija vairāk strīdu, jo bija grūti atrasties tik tuvu viens otram, taču tagad var pat novērot, ka bērni savstarpēji palīdz padot drēbes vai citas lietas. Viņi ir uzmanīgāki un iecietīgāki pret apkārtējiem bērniem. Visaugstāko vērtējumu (4 punktus) šajā kritērijā saņēma meitenes – Bērns1, Bērns5, Bērns6, Bērns7. Meitenēm šī sociālā prasme tiek novērota dažādās situācijās, negaidot pieaugušā pamudinājumu.

Otra visaugstāk attīstītā sociālā prasme ir prasme gaidīt savu kārtu (3,2 punkti). Interesanti, ka šī bija viena no prasmēm, kura pirms izmēģinājuma darbības bija visvājāk

attīstīta (1,8 punkti). Darba autore šo prasmi iekļāvā katrā rotaļnodarbībā. Pēc izmēģinājuma darbības var novērot, ka bērni ikdienā pielieto šo prasmi un tikai retu reizi ir nepieciešams atgādinājums. Bērni pacietīgi gaida savu kārtu, kad varēs izteikties. Gaida rindā, lai saņemtu skolotājas palīdzību. 3,2 punktu atzīmi ir sasniegusi arī prasme - spēj dalīties ar citiem. Ikdienā var novērot, ka bērni svā starpā dalās ar mācību materiāliem, kā arī savām atnestajām mantām no mājām. Piemēram, flomāsteriem.

Visvājāk apgūtā prasme pēc izmēģinājuma darbības ir prasme sadarboties (2,6 punkti). Arī sākotnējā izvērtējumā, pirms izmēģinājuma darbības, šī prasme bija ar viszemāko rādītāju (1,8punkti). Pirms izmēģinājuma darbības bērni šo prasmi piekopa neregulāri un bija nepieciešams regulārs pamudinājums, savukārt, pēc praktiskās daļas, bērni ir sākuši ikdienā šo prasmi ievērot un tikai reizēm nepieciešams kāds atgādinājums. Vislielākās grūtības vēlaizvien sadarboties ir Bērnam3, Bērnam4, Bērnam6 un Bērnam9.

Analizējot bērnu individuālos vērtējumus, pēc izmēģinājuma darbības, tie sniedzas no 2,5 punktiem līdz 3,625 punktiem (skat. 4. attēls). Pēc praktiskām rotaļnodarbībām vēl joprojām ir novērojama liela starpība izvīzīto sociālo prasmju apguves līmeņos bērnu starpā, bet pozitīvais rādītājs ir tas, ka individuālie sociālo prasmju rādītāji ir auguši visiem bērniem.



4.attēls. Individuālie sociālo prasmju apguves līmeņi pēc izmēģinājuma darbības

Visaugstākais sociālo prasmju apguves līmenis pēc izmēģinājuma darbības ir Bērnam5 - 3,625 punkti. Šis meitenes rādītāji ir tuvu apguves rādītājam 4, kas liecina par to, ka šis bērns

patstāvīgi piekopj visas izvirzītās sociālās prasmes. Bērns5 prasmju līmenis no pirmreizējās izpētes ir audzis par 0,875 punktiem.

Otru visaugstāko punktu skaitu – 3,5 punkti - ir sasniedzis Bērns1. Arī Bērns1 kāpums ir par 0,875 punktiem augstāks nekā pirms izmēģinājuma darbības novērošanas procesa. Daļu no sociālām prasmēm Bērns1 ikdienā piekopj patstāvīgi, bez pieaugušā pamudinājuma, bet ir, tomēr, dažas prasmes, kuras viņai vēl ir nepieciešams pilnveidot, lai varētu tās pielietot bez pieaugušā aicinājuma, piemēram, emociju regulēšana, prasme sadarboties, respektēt savas un citu vajadzības, kā arī empātijas izrādīšana. Iespējams, šīs prasmes apgūt traucē viņas kautrīgums un intravertā personība.

Viszemākais sociālo prasmju apguves rādītājs ir Bērnam8 - 2,5 punkti. Viņu līmenis svārstās starp 2 (turpina apgūt) un 3 (apguvis). Lielākā daļa no izvirzītajiem sociālo prasmju kritērijiem Bērnam8 ir atzīmēti ar punktu skaitu 2 (skat. 4. tabula), kas liecina, ka viņam šīs prasmes ir neregulāras un ir nepieciešamas biežs apkārtējo pamudinājums. Darba autore kā vienu no iemesliem, par tik zemiem rādītājiem, skaidro kā atspoguļojumu šā brīža situācijai Bērns8 ģimenē, kas noteikti ietekmē viņa uzvedību pirmsskolas izglītības iestādē.

Vislielāko punktu pārsvaru starp pirms un pēc izmēģinājuma darbības ir ieguvis Bērns4 – 1,375 punkti. Bērns4 pirmie rādītāji bija 1,5 punktu skalā, bet atkārtotie rādītāji jau bija 2,875 punktu skalā. Izteikti ir uzlabojusies viņa prasme klausīties un pagaidīt savu kārtu. Ikdienas situācijās var novērot, ka Bērns4 neiejaucas starpā, kad kāds izsaka savu viedokli, viņš ieklausās. Arī sporta stundās var manīt, ka Bērns4 cenšas gaidīt savu kārtu pienākam, nevis skries rindai pa priekšu. Šeit darba autore vēlas uzsvērt, ka Bērns4 uzlabojumi ir tik vērtīgi, jo notiek skolotāju sadarbība ar viņu vecākiem un ģimene ļoti iesaistās, lai pilnveidotu bērna sociālās prasmes.

Ja pirms izmēģinājuma darbības, autore secināja, ka rotaļnodarbībās īpaša uzmanības jāpievērš sadarbības prasmēm, empātijas un cieņas izrādīšanai vienam pret otru, tad gala rezultātā var secināt, ka izvēlētās rotaļnodarbības viennozīmīgi ir stirpinājušas visas izvirzītās sociālās prasmes šo 10 bērnu vidū un izvērtējot visus kopējos iegūtos rezultātus, darba autore secina, ka sociālo prasmju vidējie rādītāji un individuālie sociālo prasmju apguves rādītāji ir auguši un prasmes tiek izmantotas arī ikdienas situācijās.

Secinājumi

1) Sociālās prasmes ir prasmes, kas nepieciešamas veiksmīgai mijiedarbībai ar citiem cilvēkiem. Tās ietver komunikāciju, empātiju, sadarbību, attiecību veidošanu un konfliktu risināšanu. Sociālās prasmes palīdz cilvēkiem saprast savas un citu emocijas, attiecīgi reaģēt un veidot pozitīvas attiecības.

2) 5 – 6 gadu vecu bērnu sociālo prasmju attīstība ir svarīgs posms viņu emocionālajā un sociālajā izaugsmē. Šajā vecumā bērni sāk aktīvi mijiedarboties ar vienaudžiem, mācās sadarbību un konfliktu risināšanu. Viņi attīsta spēju izprast citu emocijas, dalīties ar rotaļlietām un veidot draudzības. Rotaļas un grupu aktivitātes ir lielisks veids, kā stimulēt šīs prasmes. Svarīgi, lai arī pieaugušie bērniem sniegtu piemērus par sociālo attiecību veidošanu.

3) Rotaļnodarbība ir efektīvs paņēmiens sociālo prasmju pilnveidošanai, jo tā ļauj bērniem mācīties caur spēli un mijiedarbību. Šādas nodarbības veicina komunikāciju, sadarbību un empātiju, jo bērni mijiedarbojas ar citiem, dalās idejās un risina problēmas kopā. Rotaļnodarbības bērniem attīsta sociālās prasmes dabīgā un jautrā veidā.

4) Kvalifikācijas darba pētījuma rezultātā tika panākta augšupejoša dinamika visiem bērniem, kas apstiprina to, ka rotaļnodarbības spēj pozitīvi veicināt bērnu sociālo prasmju attīstību.

Literatūra

1. Andersone, R. (2004) *Pusaudžu sociālo prasmju veidošanās*. Rīga: Izdevniecība "Raka"
2. Baha, V. (2008) *Es varu!* Izdevniecība: "Pētergailis"
3. Braše, L. (2010) *Ģimenes loma skolēnu socoalizācijā*. Rīga: Izdevniecība "Raka"
4. Carol Seefeldt, Sharin Castle, Renee C. Falconer (2014). *Social Studies for the Preschool/Primary Child, 9th edition*. Published by Pearson.
5. Dzintere, D., Stangaine, I., (2007) *Rotaļa – bērna dzīvesveids*. Rīga: RaKa.
6. Economy-Pedia.com. *Vārdnīca, Sociālās prasmes*. Pieejams: <https://lv.economy-pedia.com/11034750-social-skills>
7. Golubina, V. (2007) *Pirmsskolas pedagoģu rokasgrāmata*. Rīga: "Izglītības solī"
8. Hinkley T., Brown H., Carson V., Teychenne M. (2018). Cross sectional associations of screen time and outdoor play with social skills in preschool children. *Journal PloS ONE* 13 (4). Retrieved from Researchgate, doi: . <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0193700>
9. *Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satura un pieejas apraksts*. Pieejams: https://skola2030.lv/admin/filemanager/files/2/prezentacija_izgl_musdienigai.pdf
10. Kalvāns, Ē. (2018). *Attīstības psiholoģija. Mācību līdzeklis*. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija.
11. Kaņepēja, R., Lieģeniece, D., Mangule, I., Ukstiņa, R., Dzintere, D., Stangaine, I., Miķelsone, I., Millere, I., Platpers, A., Gaugere, Z. (2012). *Ceļā uz Skolu. Bērnu sagatavošana pamatizglītības ieguvei*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC.
12. Kid Sense Child Development Corporation (2023). *Social skills*. Pieejams: <https://childdevelopment.com.au/areas-of-concern/play-and-social-skills/social-skills/>
13. Maleki, M., Mardani, A., Mitra Chehrzad, M., Dianatinasab, M., & Vaismoradi, M. (2019). *Social skills in children at home and in preschool*. Behavioral Science.
14. *Mācīsimies sadarbojoties*. (1998) Rīga: Apgāds "Macību grāmata"

15. Metodiskie ieteikumi pirmsskolas mācību programmu īstenošanai. Valsts izglītības satura centrs, 2016. Pieejams: https://registri.visc.gov.lv/vispizglitiba/saturs/dokumenti/metmat/met_iet_pirmsk_prog_ist.pdf
16. Ministru Kabinets. Noteikumi Nr. 716. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitibas-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitibas-programmu-paraugiem>
17. Stangaine, I. (2014). *Pirmsskolas vecuma bērna dialogrunas attīstība rotaļās*. Rīga: RPIVA.
18. Šiļņeva, L. (2000) *Sociālā darba terminoloģijas vārdnīca*. Rīga: SDSPA “Attīstība”
19. Takahashi Y, Okada K, Hoshino T, Anme T (2015) *Developmental Trajectories of Social Skills during Early Childhood and Links to Parenting Practices in a Japanese Sample*. PLoS ONE. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0135357>
20. The Naitre et grandir team (2021), *5 – 6 years old: social development*. Pieejams: <https://naitreetgrandir.com/en/step/5-8-years/development/5-6-years/child-5-6-years-social-development/>
21. Valsts izglītības satura centrs. Pirmsskolas mācību programma. Rīga: VISC. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv/resources/10>
22. Васинцева, О. (2012). Обучение социальным навыкам. Pieejams: http://cpmpkmurmansk.ucoz.ru/publ/roditeljam_ob_interesnom/obuchenie_socialnym_navykam/2-1-0-25

Pielikumi

1.pielikums Sociālo prasmju klasifikācija (Lieģeniece, 1998)

Sociālās prasmes	Sociālo prasmju skaidrojums
Efektīva mijiedarbība starp grupas biedriem	<ul style="list-style-type: none"> • Vienas darba vietas kopīga izmantošana; • kopīga materiālu izmantošana; • darbošanās pēc kārtas, citam citu nomainot; • palīdzības, atbalsta lūgšana un nodrošināšana; • citu vērtību pieņemšana un sekošana labā paraugam.
Augstāka domāšanas līmeņa attīstība	<ul style="list-style-type: none"> • Paskaidrojuma lūgšana un sniegšana; • savas izpratnes pārbaudīšana, sarunājoties ar citiem; • apstiprinājuma prasīšana otram un savu un citu ideju integrēšana; • jautājumu uzdošana; • savu ideju izskaidrošana; • gatavība iekļauties “prāta vētrā”; • cita atbildes papildināšana; • grupas biedru izteikto viedokļu rezumēšana; • grupas biedru izteikto viedokļu pārfrāzēšana u.c.
Komandas biedru savstarpējā uzticēšanās	<ul style="list-style-type: none"> • Uzmundrināšana, iedrošināšana; • labu vārdu teikšana citiem;

	<ul style="list-style-type: none"> • labvēlīga izturēšanās pret citiem; • saskaņas un vienošanās panākšana; • prasme pastāstīt par savām izjūtām u.c
Komunikācija	<ul style="list-style-type: none"> • Citu biedru uzrunāšana vārdos; • pieklājības frāžu (arī “lūdzu”, “paldies”) lietošana; • sarunāšanās par tēmu; • pozitīvas attieksmes izrādīšana vārdos, kā arī neverbāli; • prasme otru uz klausīt un nepārtraukt u.c
Palīdz atrisināt konfliktus	<ul style="list-style-type: none"> • Laipnības izrādīšana; • otra atšķirīgo viedokļu pieņemšana, neviena nenoniecīnāšana; • ideju, nevis cilvēku, kritizēšana; • nepieņemšanas izteikšana tā, ka otrs cilvēks netiek sāpināts; • dusmu kontrolēšana; • konstruktīvisms konfliktu risināšanā u.c

2.pielikums. Rotaļnodarbība “Mana rotaļlieta. Padod tālāk”

Rotaļnodarbības galvenie uzdevumi	Apgūstamās sociālās prasmes	Rotaļnodarbības apraksts
<ol style="list-style-type: none"> 1. stāstīt skaidri un saprotami; 2. vingrināties paust savas sajūtas; 3. apgūt veiklu, saskaņotu darbošanos; 4. mācīties dalīties ar mantām. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prasme sadarboties; • Prasme klausīties; • Prasme gaidīt savu kārtu; • Emociju regulēšana atbilstoši situācijai; • Spēj dalīties ar citiem; • Respektē savas un citu vajadzības; • Ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem; • Empātijas izrādīšana dažādās situācijās. 	<p>Reizi nedēļā, bērni no mājām atnesa kādu sev mīļu rotaļlietu vai mantu. Rotaļnodarbības laikā viņi sasēdās aplīti un par to pastāstīja citiem grupas biedriem. Kamēr viens bērns stāstīja, pārējie centās klausīties nepārtraucot runātāju un tā katrs pacietīgi gaidīja savu kārtu, lai varētu pastāstīt par savu atnesto lietu. Kad visi bija pastāstījuši, tālāk sekoja aktīvākā daļa, bet ne tik vienkāršā, jo šajā daļā bērniem bija jāspēj sadarboties, uzticēties, savaldīt savas emocijas.</p> <p>Bērni izveidoja apli un mūzikai skanot, viņiem savas rotaļlietas bija jādod tālāk pa apli. Kad mūzika pārstāja skanēt, rotaļlieta, kas viņiem rokās bija jāsamīļo un jāpadejo ar to. Mūzikai atsākot skanēt, atkal mantas tiek padotas pa apli uz priekšu un tā vairākas reizes. Katru nedēļu mūzika un bērnu mantas tika mainītas.</p>

3.pielikums. Rotaļnodarbība “Pieskaries pie...”

Rotaļnodarbības uzdevumi	Apgūstamās sociālās prasmes	Rotaļnodarbības apraksts
<ol style="list-style-type: none"> 1. vingrināties iegaumēt vienaudžu izskatu; 2. censties izpildīt rotaļas noteikumus; 3. mācīties sadarboties. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prasme sadarboties; • Prasme klausīties; • Prasme gaidīt savu kārtu; • Emociju regulēšana atbilstoši situācijai; • Respektē savas un citu vajadzības; • Ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem; 	<p>1. nedēļa - bērni brīvi izretojas pa telpu, aplūko viens otru un pievērš uzmanību apģērbam. Pēc skolotājas teiktā, piemēram, visi pieskarities pie zilās krāsas, bērni cenšas ieraudzīt cita bērna apģērbā zilo krāsu un tai pieskaras. Neviens bērns nedrīkst palikt viens. Un tā izspēlē vairākās reizes mainot lietas/krāsas, kam jāpieskaras.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Empātijas izrādīšana dažādās situācijās. 	<p>2. nedēļa – noteikumi tādi paši, tikai klāt pievienota mūzika. Mūzikai skanot bērni brīvi kustas pa telpu, kad tā apstājas, bērni klausās ko pasaka skolotāja un cenšas sameklēt un pieskarties pie attiecīgās krāsas vai lietas.</p> <p>3. nedēļa – noteikumi tādi paši, tikai šajā nedēļā bērnu apģērbi tika papildināti ar dažādiem aksesuāriem (krāsainie lakatiņi, knaģi).</p> <p>4. nedēļa – noteikumi tādi paši, tikai šoreiz bērni paši vada spēli un nosauc krāsas vai lietas pie ka jāpieskaras pārējiem bērniem.</p>
--	--	--

4.pielikums. Rotaļnodarbība “Vilciens un burvju dārzs”

Rotaļnodarbības uzdevumi	Apgūstamās sociālās prasmes	Rotaļnodarbības apraksts
<ol style="list-style-type: none"> 1. vingrināties pārvarēt kautrīgumu; 2. ieklausīties otra teiktajā. 3. vienoties par lomu sadali; 4. mācīties sadarboties. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prasme sadarboties; • Prasme klausīties; • Prasme gaidīt savu kārtu; • Emociju regulēšana atbilstoši situācijai; • Respektē savas un citu vajadzības; • Ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem; • Empātijas izrādīšana dažādās situācijās. 	<p>Sākumā bērni iekārto vietu kasierim un konduktoram. Tad bērni cenšas vienoties, kurš būs vilciena vadītājs, kasieris, konductors un pasažieri. Ja neizdodas savstarpēji vienoties, tad skolotāja piedāvā vilkt lapiņas ar attēliem. Kad lomu sadalījums skaidrs, katrs ieņem savu vietu un rotaļa var sākties.</p> <p>Pasažieri dodas pie kasiera iegādāties biļetes, tad dodas tālāk pie konduktora un uzrāda tās. Tālāk vilciena vadītājs aicina visus pasažierus iekāpt vilcienā un doties uz burvju dārzu. Bērni sastājas viens aiz otra, uzliek rokas uz pleciem un vilciens var sākt braukt. Lai braukšana būtu interesantāka, tad vienu nedēļu kustoties uz priekšu bērni skaitīja pantiņu ”Vilciens” un otrā nedēļā dziedāja Tutas vilciena dziesmu un tā uz maiņām. Nonākuši galapunktā pie labā burvju dārza, bērni izkāpj no vilciena. Tur viņus sagaida melnbaltas lapas, ar uzzīmētu burvju dārzu, kas nobeigumā viņiem jāizkrāso.</p>

5.pielikums. Rotaļnodarbība “Aklais un pavadonis”

Rotaļnodarbības uzdevumi	Apgūstamās sociālās prasmes	Rotaļnodarbības apraksts
<ol style="list-style-type: none"> 1. mācīties būt iejūtīgiem un būt vēriņiem vienam pret otru; 2. mācīties sadarboties; 3. vingrināties izteikt savas sajūtas; 4. censties saprotami izteikt savas domas, lai otram būtu saprotama turpmākā darbība. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prasme sadarboties; • Prasme klausīties; • Prasme gaidīt savu kārtu; • Emociju regulēšana atbilstoši situācijai; • Respektē savas un citu vajadzības; • Ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem; • Empātijas izrādīšana dažādās situācijās. 	<p>Bērni tiek sadalīti pāros. Savā starpā vienojas, kurš būs pavadonis un kuram būs aizsietas acis. Bērniem no punkta A ir jānokļūst līdz punktam B. Pavadoņa galvenais uzdevums ir rūpēties par otru un iedrošināt viņu uzticēties viņam un doties uz priekšu. Lai rotaļnodarbība būtu interesantāka, no sporta skolotājas tika aizgūti dažādi inventāri, ar kuru palīdzību tika izveidoti dažādi šķēršļi grupas telpā, kuri jāapiet. Vēlāk bērni mainās lomām. Pēc rotaļas dalās savās sajūtās.</p>

6.pielikums. Rotaļnodarbība “Palīdzī”

Rotaļnodarbības uzdevumi	Apgūstamās sociālās prasmes	Rotaļnodarbības apraksts
<ol style="list-style-type: none"> 1. mācīties sadarboties; 2. mācīties pārvarēt kautrīgumu un iesaistīties kopīgā darbībā. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prasme sadarboties; • Prasme klausīties; • Prasme gaidīt savu kārtu; • Emociju regulēšana atbilstoši situācijai; • Spēj dalīties ar citiem; • Respektē savas un citu vajadzības; 	<p>Bērni tiek sadalīti divās grupās. Tiek iedota viena lapa ar uzzīmētu mežu un otra lapa ar dažādiem dzīvniekiem. Bērni savā starpā vienojas, kuru dzīvnieku katrs vēlas izkrāsot un izgriezt, pēc tam vienojas, kur katrs dzīvnieks atradīsies mežā un pielīmē to. Kopīgi izveidojot gleznu. Citā nedēļā bērniem bija jāizveido kopīga glezna pa ziemu.</p>

	<ul style="list-style-type: none">• Ir uzmanīgs, iecietīgs pret citiem;• Empātijas izrādīšana dažādās situācijās.	
--	--	--

GALVOJUMS

Es, Elīna Korņejeva,

apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā. Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

(vārds, uzvārds)

(paraksts)

Datums: